

en elken morgen zijn schuld te belijden voor zijn God.

En dit nu moet geschieden, eenvoudig wijl we anders aan deze vlekken en smetten wenen, den zin voor het heilige verliezen, den smaak voor het hemelsche in ons bederven, onze conscientie bezoedelen, en af-raken van den weg die ten leven leidt. We spreken nu nog niet eens van grove zonden, die uit zinlijke drift of uit onreinheid der ziel of uit onzedelijke neiging voortkomen, maar, ook afgescheiden daarvan, in drift, in leugenachtigheid in woorden, in kwaad humeur, in tijdsverspilling, in onliefheid en onvriendelijkheid, in trots en zelfverheffing, in verkouding van de liefde voor God en verkoeling van liefde voor de menschen, in slordigheid in zijn beroep, in ingenomenheid met zichzelf, in gemakzucht, in opzien tegen den strijd als er om Gods wil moet gestreden, in nijd en haat en wraakzucht in het hart, uitkomen op de lippen en zooveel meer uitkomsten, immers allemaal zonden voor God, en toch smet na smet, die nog telkens het leven van Gods vroomste kinderen ontheiligt. En over dit alles nu wil uw Heiland, dat ge elken morgen en elken avond berouw in het hart zult gevoelen. Hij verbiedt u in zulke zondige gangen en wegen eenvoudig voort te leven, als deden deze dingen er niet toe, en als waren ze niet verfoeilijk in zijn heilig oog. Hij wil, dat ge over dit alles en zooveel meer u zelven gedurig voor Hem zult aanklagen, aldoor uw smetten en vlekken voor Hem zult blootleggen, zult belijden, hoe ge in dit alles Hem, uw God, verzaakt hebt, en uit dit dieper besef weer de toelichting zult nemen tot het bloed des kruises, opdat ook op uw zonde van dien dag de vrucht en de zegen van het bloed van het heilige Godslam worde toegepast. Wie nu hierin volhardt en volstandig is, die vordert; die drinkt elken dag den zegen der verzoening in; en leeft juist daardoor nabij zijn God en zijn Heiland. Zijn tent is bij Golgotha's kruis. En anders, och, dan zwert ge af. Dan staat Golgotha voor u van verre. Dan blijft uw zonde tusschen u en uw God liggen. En dan gelooft ge nog wel, maar uit de verte; meer met uw belijdenis dan met uw hart; en wordt de zaligheid van u als kind van uw God in gevoelen, u steeds vreemder.

En hierbij komt dan in de derde plaats nog bij de bede om vergeving van de boosheid die altijd, tot aan uw sterven toe u aanhangt.

Ook afgezien toch van de vraag, welke zonden op een bepaalden dag uit de onzalige fontein, die in het hart is, opdoemen, blijft Gods kind tot zijn sterven toe gedrukt door de onzalige wetenschap, dat die fontein van alle boosheid nog steeds in zijn hart aanwezig is. Wat Paulus uitroept: „Ik ellen-dig mensch, wie zal mij verlossen uit dit lichaam des doods!“ is nog de bittere klacht van wie geen vreemdeling in zijn eigen hart is, en dorst naar heiligheid. Het is niet alleen dit kwaad dat roept om straf, neen! Ik ben in ongerechtigheid geboren, mijn zonde maakt mij 't voorwerp van uw toorn reeds van het uur van mijn ontvangenis af. We zijn onrein. In Christus heilig, in Christus rein, in Christus volmaakt, en daarom juichende en triomfeerende tegenover Satan, maar niettemin buiten Christus, in onszelven, nog altoos midden in den dood liggende. Als we onze klieën buigen en onze ziel tot onzen God opheffen, zegt God ons wel, dat wij zijn kinderen zijn en ziet Hij ons in Christus gerechtigd, maar de man, de vrouw die neerknielt, knielt nog altoos neer met de bron, de fontein van alle zonde in zijn hart. Daar denkt nu de oppervlakkige niet aan. Hem deert dat niet. Het gaat hem niet aan. Maar wij teederlijk voor zijn God leeft, voelt dat evenals Paulus zeer diep, en gaat er onder gedrukt, en vindt geen rust, alvorens hij ook deze inwoonende zonde voor zijn God beleden heeft, en ook daarvoor heeft ingeroepen het bloed der verzoening.

En zoo wordt de bede om vergeving van zonde dan tevens een voorbereiding voor ons sterven. Immers we weten vast en zekerlijk, dat eerst in den dood ons de genade van onzen God kan worden bewezen, dat we voor eeuwiglijk ook van die inwonende zonde bevrijd zullen worden, en de fontein van alle boosheid van ons hart zal worden afgesneden. Tot op onzen dood toe, moge God de Heere ons de genade verleenen, dat Hij door zijnen Heiligen Geest, die opborreling uit die onzalige fontein voor ons onderdrukt; maar de onzalige fontein zelve blijft. Die kan niet weg. Die moeten we tot aan onzen dood toe meevoeren, in ons eigen hart omdragen. Wie nu waarlijk beseft, hoe onzalig het met zich omdragen van deze onzalige fontein in zijn hart is, en dagelijks den Heere aanroep, of Hij ook de boosheid die hem altijd aanhangt wille toedekken met het kleed der verzoening, die voelt ook in zijn hart opkomen den dorst, het verlangen, om eens, en dan voor eeuwig, van deze onzalige fontein verlost te worden.

En komt dan de ure, dat zijn God tot hem komt, om nu ook die laatste genade daad hem te bewijzen, en ook die onzalige fontein door den dood uit zijn hart weg te nemen, dan begroet hij die ure niet als een ure der verschrikking, maar als een ure van eeuwige vrijmaking, die ure waarin het werk zijner verlossing wordt gekroond.

„Een moeder haar zuigeling.“

Kan ook een vrouw haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfemte over den zoon haars buiks? Ofschon deze vergate, zoo zal ik toch u niet vergeten! Jes. 49:15.

Met een schoonheid die nooit verbleekt, bezing de prins der poeten den band van moeder voor 't kind, gebaad in ween en smarten, aan hare borst met melk gevoed, zoo lang

gedragen onder 't harte, als die verbindt het bloed.“

Die greep van Vondel was juist. De liefde van de moeder voor het kind uit haar schoot komt niet uit zielsneiging, maar uit het bloed, en even deswege staat de liefde in het huwelijk hooger, want „sterker is de band, van het paar, dat hand aan hand, verknocht om niet te scheiden“, elkaar mint uit toeliefing.

Ge behoef dan ook slechts even de wereld van ons menschelek leven met de wereld van de dieren onderling te vergelijken, om terstond de waarheid van deze tegenstelling in te zien. Was metterdaad de liefde van de moeder voor het kind van haar schoot uitsluitend van hooger zielsneiging en zelfverloochening, dan zoude ge wel onder menschen, maar niet onder dieren dezen schoonen trek vinden moeten.

Toch is juist het omgekeerde het geval. Ge vindt deze liefde van wie het leven mocht schenken voor wat ten leven kwam bij de dieren vaak sterker dan bij den mensch.

De vogelen en de huisdieren leeren u dit om strijd, en reeds in onze jeugd leerden we allerlei boeiend verhaal van moederkens onder de dieren die zich voor haar jongen opofferden.

Ja meer nog, zelfs de Heilige Schrift keurt onder de dieren deze liefde zoo hoog staande, dat onze Heiland er zijn eigen liefde voor zijn volk in uitdrukt, als hij deze zijn liefde vergeelijkt bij een klokken, die haar vleugelen uitspreidt over haar klieken, terwijl omgekeerd de Heere onze God bij Jesaja van de moeder althans de mogelijkheid onderstelt, dat ze haar zuigeling vergeet.

Er staat immers: „Kan ook een vrouw haren zuigeling vergeten, dat ze zich niet ontfemte over den zoon haars buiks?“ En dan volgt er: „Ofschon deze vergate, zoo zal ik u toch niet vergeten.“

Sombere profetie van wat geschied is, toen het aan Jeruzalems verwoesting toekam, en toen, naar laid van het ontzettend geschiedverhaal, moeders in Jeruzalem haar eigen zuigelingen gedood hebben, om zich in de razernij van den honger te voeden met hun vleesch.

Zult ge dan daarom de moederlijke liefde voor het kind van haar schoot gering schatten, en rekenen als iets dat er minder toe doet?

Ge weet in meer dan één land, met name in Frankrijk, en ook elders wel, vooral in zeer hooge standen, wordt deze liefde steeds lichter geteld. Wie moeder werd, geeft al spoedig haar kind aan baker en zoogmme over, en geheel de bemoeiing met zulk een jong wicht bestaat er bij tal van moeders uitsluitend in, dat ze 'smorgens en 's avonds even een kort bezoek op de kinderkamer brengen, of een enkel maal het prachtig aangekleede wicht ontkomen en als te pronk stellen in haar wederlijke salon.

Doch ook dit zelfs acht menige moeder thans nog te veel, en bij honderden zijn er in Frankrijk die reeds twee, drie maanden na de geboorte het wicht verre van huis met een min naar het land zenden, opdat iets ze thuis store in haar jacht op vermaak en genot.

Zoo doen niet de moederkens onder de dieren in Parijs, maar zoo doet er vaak wie moeder werd onder de vrouwen.

Ja, er zijn er die opzettelijk de melk die God haar voor haar kind in de borst schonk, laten opdrogen en doen verdwijnen.

Er is dus alleszins reden, om de liefde van de moeder voor haar kind niet te onderschatten, maar veel meer hoog te houden in onze kringen, opdat niet ook in onze kringen insluip, wat elders tot schande van den menscheleken naam reeds zoo veelzins bestaat.

Immers de liefde van moeder voor 't kind lijkt wel veel op de liefde van het dier voor zijn jong of welp, maar verschilt toch ook. Bij een dier werkt die liefde uitsluitend door instinct, is ze niets dan natuuraandrift, en vertoont ze zich deswege altoos in denzelfden vorm en op dezelfde wijs.

Maar zoo is het onder menschen niet.

Bij onze moeders is deze liefde voor 't kind een gemengd verschijnsel. Zeker opkomend uit het bloed. Voor geen gering deel als instinct ook haar ingeprent. Maar toch bij de moeder gebonden aan en gesteld onder de controle van haar zedelijk leven.

Niet het dier, maar zij, kan haar kind aan anderen overgeven of verwaarlozen. En ook, niet het dier, maar zij, kan die liefde hooger opvoeren, veredelen en heiligen.

Hier past dus de gave des onderscheids. Ge hebt bij zulk een moeder, voor wat de liefde voor haar kind aangaat, te onderscheiden tusschen twee bestanddeelen, enerzijds hetgeen God haar in haar moedernatuur inprentte, en anderzijds hetgeen zij met die haar ingeprente natuur deed.

Voor wat nu door God haar is ingeprent, komt niet haar, maar God alleen de eere toe. Dit is de natuur aan alle moeders, en aan alle moeders ook met de huisdieren en vogels gemeen.

Dit heeft op zich zelf niets edels, draagt in het minst geen zedelijk karakter, en is volstrekt geen bewijs van zelfverloochening.

Een jonge vrouw, die dusver schier uitsluitend voor zich zelve en voor de deijdelheid leeft, en nu moeder geworden, op eens haar ijdelheid vergeet, geboeid is aan en door haar kind, en maanden lang dat kindeke zoogt, voor dat kindeke leeft, en met dat kindeke speelt en zich vermaakt, moge hierdoor aan zelfverloochening gewend en aan de deijdelheid ontfend worden; maar op zich zelf levert ze, door die sterke moederliefde, nog in het minst geen bewijs van zedelijke toewijding.

Wat zij doet, doet op haar wijs de klokken ook.

Daarin is dus God groot, niet zij, en wordt alleen Hij verheerlijkt, die zoowel aan de moeder als aan het dier dezen schoonen trek inschiep. Een trek, dien ge dan ook gemeenlijk nog wel zoo sterk ziet uitkomen onder de natuurliefde, als onder de beschaafde volken, op het plateland machtiger dan in onze verijnde steden.

Maar wat nu het dier mist, heeft de moeder onder de kinderen der menschen, zij kan krachtens haar zedelijke geartheid, deze liefde of leiden en heiligen, of er tegen ingaan en ze verzondigen.

Er tegen ingaan en ze verzondigen, of doordien ze aan de stem der natuur het zwijgen oplegt en haar kind aan een min of baker overgeeft, om zelve haar ijdelheid weg te vervolgen, of wel doordien ze haar liefde voor haar kind in verzoetheid op haar kind laat ontfaan, haar kind als speelgoed misbruikt, en door haar hartstochtelijke verkleefdheid aan de vrucht haars schoots haar kind reeds van den eersten beginne bederft.

Maar ook kan het anders zijn, en God zij lof, met name onder de beijderessen des Heeren is het vaak anders.

Een moeder kan ook, wat aan haar natuur met het dier gemeen is, opheffen en veredelen, en nu met zedelijk inzicht en beleid dien trek

den natuur als uitgangspunt nemen, om haar kind lief te hebben in den geloove, zich om Gods wil en uit innerlijk plichtsbeseft aan haar kroost toe te wijden, en met terijetting van alle moederlijke ijdelheid of hartstocht, haar kind reeds in de eerste begijnselen des levens zoo leiden en verzorgen, dat er een hooger doel bij heerscht.

Dan ziet de moeder in haar kindeke niet enkel de vrucht van haar schoot, maar veel meer nog een schepsel dat door Gods wondermacht tot aanzijn werd geroepen, en door Hem, den Vader der geesten, in haar schoot wonderlijk geborduurd is.

Ze ziet dan in dat jonge kindeke niet enkel een aanninnig hoopke zacht en mollig vleesch, maar een klein, menschelek wezen, waarin een ziel verborgen is misschien één van Gods uitverkorenen, en alsdan bij God bemind als het zwart van zijn oogappel.

Dan is er gebod voor dat kindeke eer zij het met het oog kon aanschouwen. Dan mijdt ze reeds bij haar dracht al wat haar kindeke schadelijk kan zijn. Dan doorworstelt ze haar barenswezen zich vastklemmende aan de God haars levens, om mocht het zijn, een kindeke Gode te baren.

Dan is er na de geboorte dankzegging en grootmaking van Gods heerlijken naam. Dan zoekt ze voor haar lieveling zoodra enigszins mogelijk den Doop. Dan is het de drang der ziel en de behoefte van haar hart, om het kindeke het zegel des Verbonds te doen dragen. En dan bidt ze, niet enkel dat God haar kindeke spare, maar veel meer nog, dat Hij haar wijsheid geve, om aan haar lieveling die echte, die waarachtige, die heerlijke liefde te betoonen, waardoor ze niet slechts indrukken, maar goede indrukken van meet af aan het kind van haar schoot geven moge.

En zo gaat dan de echte moederliefde zeer verre boven de liefde van de klokken voor haar klieken uit.

Dan is er wel een gemeenschappelijk uitgangspunt, maar wat die klokken mist, dat betoont die moeder onder de kinderen der menschen te bezitten, een hooger, een edeler, een heiliger liefde, die wat de natuur slechts deed aanvangen, volmaakt in en door genade.

En vraagt men nu ten slotte, of in de Christelijke kringen die hoogere, die edelere, die hegelijke liefde regel is, dan is er voorzeker oorzaak tot dank, maar toch niet minder tot klachte, en de oorzaak van die achterlijkheid ligt voor geen gering deel bij de moeder op iaren, die haar dochters ten huwelijk geeft, zonder ze op haar toekomstige levenstaak geoorlogd te hebben voorbereid.

Men laat dit meestal maar over. Men acht dat na het huwelijk met het kindeke ook de ware moederliefde wel vanzelf zal komen. Opvoeding, leiding, waarschuwing acht men hier althans overbodig.

En toch juist dit wreekt zich dan.

De jonge moeder is dan straks door haar eerste moederliefde zoo geheel verrukt en ingenomen, dat ze over niets anders denkt, en zich schier willoos aan de drift en den hartstocht der moederliefde overgeeft, en er haar geloof haar hooger roeping buitensluit.

Toch zal ook dit anders en beter worden.

Wanneer de heilige Doop weer de plaats der eere in ons midden erlangt, zal van dat heilig Sacrament een geestelijke roepstem uitgaan, die aan de moederliefde in ons midden, een ander, een hooger, een heiliger karakter verleent.

Niet het zeggen: „Mijn kindeke dat ik geboord heb“, maar de betuiging: „Een schepsel Gods, dat ik van Hem ontving, en dat Hem mocht gewijd worden“, zal den hoogen toon erlangen.

En God, wiens ook de kinderzegen is, zal weer groot worden ook in het moederhart.

E Voto.

Voor de vier delen van *E Voto* zullen twee banden beschikbaar gesteld worden, zoodat beide malen twee delen in één band worden gebonden.

Deze banden kunnen niet van *linnen*, maar moeten van *sterk leder* zijn, en voorts dien stillen, deffigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn thans gereed voor het eerste paar delen, dat thans verschenen is, en worden voor de intekenaren op *E Voto* beschikbaar gesteld.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Administratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of anderszins van f 1, zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden.

De Administratie.

Amsterdam, 6 April 1894.

De stembus van Dinsdag.

Ook nu weer blijkt, hoe er onder de dusgenaamd „rechtzinnigen“ in de Nederlandsche Hervormde kerk metterdaad tweerlei strooming gaat.

Wie, ook al verbleef hij nog onder het Synodaal bestuur, nochtans van hart en ziel Gereformeerd is, op de lijn der vaderen wandelt, en de traditie van het Calvinisme niet wil verloochenen, trekt met ons tegen het conservatieve te veld en komt niet geestdrift op voor de vrijheid.

Zij daarentegen, die meer Remonstrante gevoelens zijn toegedaan of hetzij een half Lutherische rechtzinnigheid uit Duitsland, hetzij een half Methodistische orthodoxie uit Engeland hebben overgenomen, stellen zich op alle manier tegen de Calvinisten te weer, grijpen den eersten den besten kandidaat bij zijn kleed, die meer conservatieve neigingen vertoont, en kanten zich tegen de uitbreiding van onze volksvrijheden; hierbij met de conservatieve Roomschen meest in bond.

Dit nu verwondert noch verbaast ons. Het is de oude historie uit de dagen onzer vaderen.

Ook toen vondt ge den zin voor onze vrijheden alleen bij de Calvinisten, en het waren de Geuzen vanouds, die eerst voor hun

eigen vaderland, en straks voor heel Europa, de vrijheid veroverd hebben.

Al die halve geesten daarentegen, die zich op het verkrijgen van allerlei privileges, op het bezit van eigen macht, en op de onderdrukking van anderen spitsten, keerden zich toen als nu tegen de Calvinisten, en kweekten van meet af die onheilige macht, die eerst in de dagen van Oldenbarnevelt, toen onder de Regenten, en straks onder de overheersching der conservatieve Coterie ons Christenvolk verdrukt hebben.

Alle kerkelijk verschil valt hier weg.

Het is de richting den geesten, die den doorslag geeft, en de uitkomst zal ook nu toonen, hoe de echte geesteskinderen van Calvin, tot wat kerk ook behorend, getrouw op hun post zijn bevonden, en dat alle tegenstanders ook nu tegen de geest onzer vaderen en den geest onzer schoone historie zijn ingegaan.

Utrecht.

Utrecht zal Amsterdam nog voorgaan.

Zijn we toch wel ingelicht, dan zijn de onderhandelingen over de vereniging in Utrecht reeds zoo ver gevorderd, dat men tot de ineensmelting kan overgaan.

De stukken zijn reeds over en weer geteekend, en het accord ligt gereed.

Dit schoone resultaat nu moet vooral te danken zijn aan de bezadigdheid die aan beide zijden voorzat, aan den ernst, waarmee voor Gods aangezicht gehandeld is, en aan het verstandig beleid der wederzijdsche predikanten.

Met name aan Ds. Van Minnen moet als oudste van de predikanten der Gereformeerde kerk in Utrecht de eere toekomen, dat hij deze schoone zaak gewild, en met veel toewijding bevorderd heeft.

Hem bijzonderlijk daarvoor onze dank.

Voorwerpelijk en Onderwerpelijk.

Van Prof. Dr. Geesink ontvingen we onderstaande, ver van overbodige toelichting van een bestaand geschil, dat we gaarne in onze kolommen opnemen.

Objectief en subjectief of, zooals het in schoolsch Hollandsch heet, voorwerpelijk en onderwerpelijk, zijn termen die oorspronkelijk in de taal der wijsbegeerte teluis hoorden, maar thans doorgedrongen zijn in de volkstaal, waar zij, nog wel geen finale maar dan toch een zeer ruime uitbreiding hebben verkregen. Reeds nu kunt gij in allerlei kring het vervijft beluisteren van „volkomen gemis aan objectiviteit“, gewoonlijk beantwoord met de ietwat spijtige verzekering, „dat men zich nu eenmaal aan zijn subjectieve meening verliest te houden.“

In het voorbijgaan zij opgemerkt, dat deze uitdrukkingen, alvorens zij uit de taal der wijsbegeerte, in die van het volk begonden door te dringen, door de wijsgeeren zelve, en evenzo ook door de Theologen, een schier volkomen omzetting van betekenis hebben ondergaan.

Subjectief en objectief is de Latijnsche overzetting van twee Grieksche termen, die Aristoteles, tegelijk met zoovele andere uitdrukkingen, voor de taal van het Europeesche denken schiep. Het Grieksche woord van Aristoteles en zijn Latijnsche vertaling subjectum, betekende: het *wezen* van een zaak, *drager* van de eigenschappen, dat wat *onder* of *achter* de verschijning ligt, het blijvende te midden van het veranderlijke. Juist dus wat thans het voorwerpelijke heet is hier het onderwerpelijke, het subjectieve, terwijl omgekeerd, wat thans het subjectieve of onderwerpelijke heet, — al wat ziet op datgene wat het *individu* omtrent een zaak voorstelt, denkt, meent — ongeveer door „objectief“ werd uitgedrukt.

Dit duurde heel de middeleeuwen en ook nog in den nieuweren tijd. Toch ziet men de gewijzigde betekenis al spoedig opkomen en b. v. Prof. de Moor gebruikt in zijn commentaar op Marek de uitdrukking geheel in onzen zin.

Dit te weten is niet van belang ontbloot voor het gebruik van de twee termen in ons kerkelijk spraakgebruik, waarin zij thans, evenals in de volkstaal, worden gebezigd. Hieruit toch blijkt hoe zij in onzen tegenwoordigen zin ook daar nog betrekkelijk jong zijn.

Doch genoeg over den naam, komen we thans ter zake.

De kerk van Christus bezit in haar Bijbel de volkomen openbaring Gods van al hetgeen de mensch schuldig is te gelooven om zalig te worden. Indien de zonde niet ware ingekomen, zou er geen Bijbel noodig zijn, maar juist om de zonde kan men nu slechts uit den Bijbel weten wat men schuldig is tot zaligheid te gelooven.

Heel die Schrift, ook in haar uitwendigen vorm, is een werk van God den Heiligen Geest. Een werk misschien ook van algemeene genade voor de wereld, maar toch eigenlijk van bijzondere genade — en deze raakt juist de zaligheid — voor Gods lieve uitverkorenen.

Op de vraag naar het *wezen* Gods, naar wat zaligheid is en hoe zij verkregen moet, naar ware Godskennis en echte Godsvrucht moet ge altijd terug tot „de Wet en het Getuigenis.“

In deze wereld, ook in onze denkwereld van leugen en dwaling, gaf de Heere zijn Heilige Schriftuur.

Dan, in zijn eeuwige ontfomingen heeft het Gode behaagd nog meer te doen.

Inzonderheid op het stuk van de Gods kennis en de Godsvrucht ligt de wereld in dwaling.

Harer is de valsche Godskennis en de valsche Godsvrucht.

En het is deze valsche religie der wereld die in de kerk telkens indrong om dan schier

altijd juist voor haar opvatting, haar meening in de Schrift een steun te zoeken.

Hierteen nu gaat het werk des Heiligen Geestes, een tweede werk dus, *in* de kerk. Hij zelf toch leidt de kerk niet slechts steeds dieper in het recht verstaan van de Schrift, maar dringt haar ook telkens en telkens weer, om wat zij als waarheid uit die Schrift kent, in haar dogma te formuleeren, om met deze rechte meening, de leugen der wereld in haar midden te weerstaan, terug te dringen, uit te zuiveren.

Met name in onze Gereformeerde kerken, met haar meest zuivere belijdenis schittert dit tweede werk des Heiligen Geestes wel op het heerlijkst uit.

Als lid van uw kerk zijt gij dus door God zelf gebonden aan de Schrift en op grond van deze aan de Belijdenis.

Een antwoord op de straks genoemde hoogste levensvragen, een antwoord hoe dat alles niet maar u of den uwen *toeschiijnt*, doch hoe dat alles *is*, wezenlijk is, — hebt gij alleen hier te zoeken en heeft men u hieruit te geven.

Dit nu is om de moderne uitdrukking te gebruiken: de *objectieve*, de *voorwerpelijke* waarheid. Evenwel is hiermede op dit gebied het werk des Heiligen Geestes nog niet voldeindigd.

Daar is nog een derde werk van God den Heiligen Geest. Nu niet het produceren van de Schrift en het formeeren van het dogma, maar zijn, niet minder aanbiddelijk werk, in den enkelen geloovige.

Een voorbeeld moge dit verduidelijken.

Wij worden geboren in een maatschappij die in het bezit is van een zekere mate van kennis en beschaving. Beide zijn de vrucht van een eeuwenlange worsteling, van den arbeid der geslachten die vóór ons hebben geleefd en deze kostelijke schatten als erfgoed ons nalieten.

Het nieuwe geslacht begint echter met hier vreemd tegenover te staan en wij weten allen langs wat moeilijken weg van opvoeding en onderwijs men hier *leeft* en zich deze goederen eigen maakt, ja hoe met name in onzen tijd de schat der kennis derwijs aangroeide, dat het voor den eenling schier onmogelijk is geworden om alles te weten, wat de gemeenschap weet. Men heeft doctoren in de verschillende wetenschappen, doch de titel van leeraar in de wetenschap zou minstens bedenkelijk zijn.

Welnu, ook het nieuwe geslacht in de kerk staat tegenover hare geestelijke goederen aanvankelijk vreemd. Het begrijpt er zoo weinig van. Dan, ook hier hebben opvoeding en onderwijs hun taak. En deze nu is weer tweerlei.

Daar is een opvoeding en een onderwijs dat en door middel van het huisgezin, en door de school en door de kerk den Bijbel, en de op dien Bijbel gegronde, in bange worsteling — gelijk ten onzent onder martelaarsbloed en tranen — veroverde Belijdenis tot het bewustzijn van het jonge geslacht brengt.

Doch daarnaast, en dit brengt ons nu tot het derde werk des Geestes, is een opvoeding en onderwijs niet van den mensch, maar van God zelf.

Een opvoeding voor en een onderwijs in zijn waarheid.

In dit stadium gewoonlijk nog en kan letterlijk.

Ook dit zijn En juist daa gewaarschuwd, Eenzijdig obje-ctivisme — 't hebben beide is deze spreuk God samengev niet.“

Met name alle zorg aan de meening de een recht an dat in de toe- het deel dat j Daaron is v werk, dat all opeisch. Een zijn om het a nen, en een z zullen hierbij stea bewijzen, niet kan gemi gangen des G Alleen zulk telijke van het tusschen ware Alleen zulk den en ontde dieper en is n Van uw beke door uw bevi bekeering voor u bevinding die wedergebo als van de ge u gelooven uw bevinding, maar wel uw ook als gij s zinnig, leert b van uw recht schaar uwer o óók door uw vaardiging in en voor u v steen Paschm niet. En is n ding maar ju diep en rijk en komt, dat alle in u zelve den ding leert ond Hierin ligt derheid van e Brakel was alles te gripe te hard vallet tegen de sekte baar invloed g Een Conrie nog onlangs z

het eigen we lasterend wat kent, spot het werk“, met de zelf in zijn lee het niet verho intellectuaisme Het kan nie tekstverklaring diening des v nog iets meer Even sterk tegen het een te kunnen vo alleen zegt h bevinding in er zich schier den Christen o moet.

Met opzet en van den Cl

De bevinding van het bijzo hoe het bij Maar wat geel zondere een en dus te be moet zijn? Z aan wat ander ben medegede meer op het g mededeeling e onjuiste meded gij uit kleiner adrukken van ook dan nog met alle, en maar slechts tenen.

En nu kunt gevallen van e tot een oordee het blijft altijd thode die in houdt.

Maar boven deelingen om hetzij onderlin strijd zijn?

En ziet hie groote gevare visme.

In zulk een licht toe die vrienden voor en al wat daa te brandmerke zijdig subjectiv een liefdeloos hoogmoedig z want ik ben h

En bij dit ee dere gevaar, da Schrift en ein zetten. In zijn terlijg alles. M waartoe nu no

Eerst word nis, en al mee ook de Bijbel het Nieuwe V hadden het i bevinding, hū die hooger da

In dit stadiu gewoonlijk no en kan letterli

Ook dit zijn En juist daa gewaarschuwd, Eenzijdig obje-ctivisme — 't hebben beide is deze spreuk God samengev niet.“

Met name alle zorg aan de meening de een recht an dat in de toe- het deel dat j Daaron is v werk, dat all opeisch. Een zijn om het a nen, en een z zullen hierbij stea bewijzen, niet kan gemi gangen des G Alleen zulk telijke van het tusschen ware Alleen zulk den en ontde dieper en is n Van uw beke door uw bevi bekeering voor u bevinding die wedergebo als van de ge u gelooven uw bevinding, maar wel uw ook als gij s zinnig, leert b van uw recht schaar uwer o óók door uw vaardiging in en voor u v steen Paschm niet. En is n ding maar ju diep en rijk en komt, dat alle in u zelve den ding leert ond Hierin ligt derheid van e Brakel was alles te gripe te hard vallet tegen de sekte baar invloed g Een Conrie nog onlangs z

reineering
s Heiligen
et kerk
iet slechts
in van de
telkens en
heid uit die
muleeren,
de leugen
weerslaan.
le kerken,
s schittert
restes wel
dus door
rft en op
genoemde
doo hoe
uwen toe-
wezenlijk
eken en
ukking te
vergelijke
op dit ge-
nog niet
van God
duceeren
van het
nbiddelike
telijken.
tschap
mate van
le vrucht
en arbeid
n geleefd
goed ons
hter met
wij weten
n opvoe-
t en zich
net name
s derwijs
ing schier
te weten,
eet docen,
doch
chap zou
ht in de
like goe-
griipt er
ben op
deze nu
onderwijs
gezin, en
n Bijbel,
nge wor-
r marte-
belijdenis
geslacht
ons nu
n opvoe-
ch, maar
erwijs in
ijk bestel
vensom-
aardische
t diepste
metzen
stzijn is,
open en
en zoo
n waar-
verlan-
g maar
rom dat
aart, uw
Woord,
lt, u het
en het
el bindt.
en lang
van de
aar be-
wat de
is, om
bruiken,
aardheid.
rou zijn,
ers mag
ctief en
oek beo-
oek God
heid tot
Woord
ijn ligt.
stelt en
it ieder
stelling
houden i-
st mag
van de
is waar-
aan, en
het oog
d schul-
tief" of
worden
o moet
wustzijn
en rijker
le waar-
en hier-
n. Zij
eent te
die al-
get hoe
erd; het
en van
het in
stand
e liefde
— Dit
ing van

het eigen werk des Geestes in de ziel en lasterend wat het niet kent of althans mis- kent, spot het onteindelijk met dit »binnen- werk», met de »bevinding», om dus Christus zelf in zijn leden te bedroeven en, als God het niet verhoedt, te stranden op het dorre intellectualisme van een dood orthodoxisme. Het kan niet genoeg worden gezegd, dat telstverklaring zonder meer nog geen be- diening des Woords is. Een predikatie is nog iets meer dan een college over exegese. Even sterk moet echter gewaarschuwd tegen het eenzijdig subjectivisme, dat meent te kunnen volstaan met een prediking, die alleen zegt hoe het met eigen of ander bevinding in een Christen geworden is en er zich schier nooit over uitlaat, hoe het in den Christen op grond van Gods Woord zijn moet. Met opzet spreken wij van een Christen en van den Christen. De bevinding toch brengt u kennis aan van het bijzondere, het individuele; van hoe het bij u toegegaan is en nog gaat. Maar wat geeft u recht om van uit dit bij- zondere een algemeen oordeel te trekken en dus te besluiten dat het zoo bij allen moet zijn? Zal dit recht worden ontleend aan wat anderen u van hun bevinding heb- ben medegedeeld? Maar dan zijt ge al niet meer op het gebied der bevinding, maar der mededeeling en loopt veleerlei gevaar voor onjuiste mededeeling. Doch toegegeven dat zij uit kleiner of grooter kring een stel juiste afdrucken van anderen indrukken krijgt, ook dan nog hebt ge slechts te doen niet met alle, en dus niet met den Christen, maar slechts met eenige, met vele Christen- en. En nu kunt ge wel uit al die bijzondere gevallen van een kleinere of grootere groep tot een oordeel komen over die groep, doch het blijft altijd onvolledig. Het is een me- thode die in geestelijke dingen geen steek houdt. Maar bovendien, wanneer nu deze mede- deelingen omtrent de geestelijke bevinding hetzij onderling, hetzij met uw eigene in- strid zijn? En ziet hierin nu schuilt één der twee groote gevaren van het eenzijdig subjecti- visme. In zulk een geval neigt men er zoo licht toe die eigen bevinding en die zijner vrienden voor de eenige ware te houden en al wat daar niet conform aan is, als valsch te brandmerken; en zoo voert dan dit een- zijdig subjectivisme een boos separatisme en een liefdeloos keuren en wegen en een hoogmoedig zeggen van: »Naak tot mij niet, want ik ben heiliger dan gij» in zijn nasleep. En bij dit een komt dan al spoedig het an- dere gevaar, dat men al meer los wordt van de Schrift en eindigt met zijn Bijbel opzij te zetten. In zijn bevinding heeft men dan let- terlijk alles. Men heeft immers de waarheid, waartoe nu nog verder gezocht? Eerst wordt men dan los van de Belijde- nis, en al meer individualist en straks gaat ook de Bijbel opzij. Eerst het Oude, straks het Nieuwe Verbond. Paulus en Johannes hadden het immers ook toch maar uit de bevinding, hun bevinding, en waarom staat die hooger dan de mijne? In dit stadium van het proces sluipt dan gewoonlijk nog het antinomianisme binnen en kan letterlijk alles er mee door. Ook dit zijn strikken des Satans. En juist daarom moet er zoo ernstig tegen gewaarschuwd, zoo krachtig tegen geroepen. Eenzijdig objectivisme en eenzijdig sub- jectivisme — 'tis de vloek der eenzijdigheid, hebben beide haar gevaren, en ook hierin is deze spreuk waarachtig: »Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mensch niet.» Met name in de prediking bestede men alle zorg aan verklaring der Schriftuur naar de meening des Geestes, maar evenzeer aan een »recht snijden van het Woord», dat is dat in de toepassing ieder zijn deel krijgt, het deel dat juist voor hem past. Daarom is vooral die toepassing zulk een werk, dat alle krachten van den prediker opsicht. Een goede zielkunde, een naarstig zijn om het aangezicht der schapen te ken- nen, en een zetten van het hart op de kudde zullen hierbij ongetwijfeld goede dien- sten bewijzen, doch wat hierbij op den duur niet kan gemist, is eigen bevinding van de gangen des Geestes. Alleen zulk een prediking trekt het kos- telijke van het snoode uit, maakt scheiding tusschen ware en valsche bevinding. Alleen zulk een prediking kan diep inlei- den en ontdekken. De Schrift toch gaat dieper en is rijker dan alle bevindingsaam. Van uw bekeerling weet gij zeer zeker ook door uw bevinding, doch van wat aan uw bekeerling voorafging, uw wedergeboorte, leert uw bevinding u niets. Natuurlijk, want van die wedergeboorte waart gij onbewust even- als van de geboorte uit uw moeder. Van uw gelooven weet gij zeer zeker ook door uw bevinding, doch dat niet uw gelooven maar wel uw geloof u aan uw Jezus bindt, ook als gij slaapt, ja, al waart gij krank- zinnig, leert bevinding u niet. En eindelijk van uw rechtvaardiging Gods in de vier- schaar uwer consensie weet gij zeer zeker ook door uw bevinding, doch dat die recht- vaardiging in Gods eeuwig bestel wortelt en voor u verwezenlijkt werd op den eer- sten Paaschmorgen leert de bevinding u niet. En is nu dat alles wat niet de bevin- ding maar juist de Schrift u kan leeren niet diep en rijk en troostvol? Iets waar dan nog bij- komt, dat alleen de Heilige Schrift u ook in u zelve de ware van de valsche bevin- ding leert onderscheiden. Hierin ligt dan ook de geestelijke meer- derheid van een Comrie boven Brakel. Brakel was te veel »subjectivist» om dit alles te grijpen. Toch mag men hem niet te hard vallen. Zijn rechtmatige oppositie tegen de sekte der Hebrén heeft hier blij- baar invloed geëffend. Een Comrie echter, door onzen Dr. Honig nog onlangs zoo uitnemend geteekend, was

het gegeven ook dit hoogere en diepere te grijpen en er Gods volk mee te verrijken. Toch was Comrie geen »objectivist». Dat onze predikers, dat ons volk met zijn schriften ook thans nog winste doen. Zoo zal de volmaking der heiligen worden gevorderd. De tegenstelling van subjectief en objectief geen onoverzoenlijke blijken, en wij allen komen tot de eenigheid des ge- loofs en der kennis van den Zoon Gods, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte van de volheid van Christus. Een hachelijke vraag. Naar aanleiding van een uittaling in een onzer jongste Meditations, ontvingen we van meer dan ééne zijde de vraag, of het wel denkbaar is, dat God ooit zou toelaten, dat een uitverkorene de hand aan zichzelf slaog. Deze vraag raakt een der diepste myste- rien. Vast staat, dat Gods kind nooit vervallen kan van de genade, en dat niemand hem rukken kan uit de hand des Vaders. Maar hoeverre het Gode believen kan, een ge- loovige in zijn val te doen wegzinken, wie zal hierover absoluut uitsluit geven? Vroeg iemand ons, of hij, ook al sloeg hij de hand aan zijn leven, nog zou kunnen achten de zaligheid deelachtig te zullen zijn, zonder aarzelen zouden we hem ant- woorden: Neen, en nogmaals neen. Voor zooveel ons aangaat, is dan alle kenteekenen van het kindschap weg. Maar als ge nu komt in een land als Zweden, waar dat slaan van de hand aan zich zelf tienmaal zoo sterk voorkomt als bij ons, en ge hoort meer dan een enkel maal, dat er ook iemand zou verviel, die steeds zich als een geroepene des Heeren openbaard had, en zijn in wanhoop troosteloze weduwe vraagt u dan, of er nu geen enkele licht- straal van hope meer voor haar hart over- blijft, dan zien we niet in, dat er in Gods Woord stellig bewijs is, om de laatste mo- gelijkheid af te snijden, dat ook hem nog een weg der ontferming ontsloten was, die ons onbekend bleef. Nooit echter mag hieraan ook maar in het allerminst een schijn of schaduw van verontschuldigend ontleend worden. Over ook maar eenigszins vergoelijkend over deze vreeselijke zonde spreekt, voedt het kwaad en staat medeverantwoordelijk aan ander misdad, in zooverre hij ander zedelijk besef verzwakt heeft. Geen ziekelijke weekelijkheid mag hier toegelaten. Klaar en helder moet de klem van Gods gebod toegepast. Iets waarover we daarom alleen hier niet uitweiden, overmits we bij onze toelichting over het zesde gebod ons ook op dit punt zoo beslist als het kan hebben uitgelaten. Recensie. Van het Tijdschrift voor Gereformeerde Theologie zag het 26 nummer het licht. Het biedt ons van Dr. Schot een artikel over de Natuurlijke Godskenntnis, en een eerste aankondiging van Dr. Kuypers Encyclopedie. Van Ds. Klaarhamer een te- stuk over de Jongelingsverenigingen. Van Ds. Fortuin een stuk over de Remonstrant- sche twisten, en ten slotte Van Ds. Biesterveld. Deze rijke oogst verheugt ons. Voor ditmaal alleen dit citaat uit het stuk van Ds. Klaarhamer: Aan iemand die vraagt: of 'dan nu juist noodig was in de jongel-ver. de scheiding te maken die nu bestaat, kan de vraag gesteld: hebt gij beproefd dit te voorkomen? Zeer zeker niet. Iemand die 'ernstig beproefd heeft, heeft de ervaring opgedaan, dat 'onmogelijk is. In het Herv. kerkgenootschap kon men, zeer zeker, zoo gereformeerd preken als men wilde; kon men ook gereformeerd handelen? Ieder weet dat dit niet kon. Eene gereformeerde belijdenis, maar buiten het leven om! Is dat geen onding? Het is erger. Het doet groot kwaad. Het brengt den belijder in een leugenachtige verhouding tot zijn belijdenis, tot zich zelve, tot zijn naasten en tot zijn God. Dit is kerkelijk zoo; het is in het particuliere leven zoo, en het is ook zoo, waar het de jongel-ver. geldt. Men moest er zich niet om bedroeven, dat vaneen ging wat niet saam hoort. Eerst als gerefor- meerden en niet-gereformeerden vrij, zelsindig staan en gaan, kan er krachtenontwikkeling be- staan. Dan eerst kan het bijliken waar de levens- kracht is. Het is er immers om te doen, de kracht die in 't beginsel steekt, te ontwikkelen. Het is »rechtvaardig» die hen drijft, geen oot- moedige belijdenis der waarheid, was het hoog- moedig streven der betweters, de geest die de ger. jongel-ver. bezielde, het zoo beklaagens- waardig zijn. Er is een betere geest te bespeuren. De reformatie der kerk, daarin is de grond van de reformatie der jongel-ver. En is het niet een natuurlijk gevolg? Men had er niet vreemd van behoeven op te zien. Men had er omkeer op 't gebied der jongel-ver. kunnen ver- wachten. Naipen, heeft men gezegd, anders is het niet. Dit is een boos gezegde, dat niet over de lippen moest komen van een man van ernst. De kerk staat niet buiten het leven. Zij is levend. Wat leeft moet doordringen een iegelijk met wie, en alles waarmee het in contact komt. Jong- elingen of mannen, wat zij in de kerk zijn, willen, behooren, moeten zij op elk levensstee- ren zijn. Zij worden hiertoe gedrongen door de gehoorzaamheid aan Gods Woord, waarin hun belijdenis wortelt. Zoo is het, helaas, alleen door door te- tasten vindt men voor zijn beginsel, en juist zoo alleen kan men voor achtergebleven broederen ten zegen zijn.

PASTORIE te Boornbergum en Korteheemte. Voor de pastorie opnieuw bij ondergeteekende met hartelijken dank ontvangen: Van den heer G. Visser te Helmond, kerkcollecte f 2.02; van Ds. Wisse te Garjip, kerkcollecte f 0.16 1/2. Ingekomen bij Ds. OEGMA, collecte van de Geref. gemeente te Bierum (Prov. Gron.) f 16. Dat er nog eenige kerken dit schoone voor- beeld mogen volgen, des te spoediger zou de kerkeraad alhier zijne aanvaag kunnen sluiten. H. G. V. D. LAAN, Scriba. Voor Kootwijk's Scholen. Ingekomen bij Ds. H. W. VAN LOON: Van een overledene f 10; van Mej. M. te Delft f 1; uit het busje van Mej. Harlaar f 2.60; door b.b. diakenen te Amsterdam f 2.50. Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Uit de col- lecte van kerk B. te Barneveld f 1; van den heer W. Slesse te Bloemendaal, uit het busje van enkele vrienden f 7; gecollecteerd te Schiedam, kerk B. f 2, met bilschrift: »De arbeider is zijn loon waardig.» Uit de Pers. Daar het voor onze kerken van aanbelang is van naderbij met den geest en den zin van Ds. Biesterveld, onzen aanstaanden Doent, bekend te worden, wijzen we voor ditmaal reeds op wat hij in het Tijdschrift voor Gereformeerde Theologie schreef over de ineensmelting. In den jongsten tijd deden de verblijvende be- richters de rondte, dat in Kerken als Amsterdam, Utrecht e.a. de zaak van de ineensmelting goeden voortgang had. Toch zijn er nog zoo tal van plaatsen, waar zelfs de eerste pogingen tot ineensmelting te komen niet worden beproefd. Men droomt dan op hetgeen door de Synode van 1892 in hare Bepalingen betreffende de ineensmel- ting der plaatselijke kerken wordt opgemerkt: »Hierbij dient groote omzichtigheid gebedigd, om geen onoverkomelijke moeilijkheden voor de toekom- ste te scheppen, en blijft alle dwang van zelf uitgesloten.» Zeer zeker was dit een wijze bepaling. En wij zouden niet gaarne zien, dat op eenige plaats de ineensmelting tot stand kwam, en een nieuwe scheuring daarvan het gevolg werd. Maar men wordt zoo licht eenzijdig. Het is zoo gemakkelijk te zeggen: de tijd is er nog niet voor gekomen, of de gemeente is er nog niet rijp voor, om zich dan met deze uitspraak der synode te dekken. De synode nam immers ook nog iets anders in hare bepalingen op: »Eerst dan zal de vereniging tot volle belang hebben erlangd, zoo ook de ineensmelting der plaatselijke kerken tot stand is gekomen.» Dat mag niet uit het oog verloren. Juist waar naar de Gereformeerde opvatting de betekenis der plaatselijke kerken zoo groot is, en hare kerkera- den de eenig bijkomende regeringsvormen, terwijl alre meestere vergadering zich bij het uitspegan onthoudt, moet de betekenis van de vereniging der kerkengroepen, in de plaatselijke ineensmelting uitkomen. Zoo lang in een plaats meer dan één kerkeraad wordt gevonden, leven wij, die de Dorische kerkenorde hebben aangevaard, met die kerkorde in flagranten strijd. Zeer duidelijk is het toch in art. 38 uitgesproken: »In alle kerken zal een kerkeraad zijn, bestaande uit Dienaren des Woords en ouderlingen enz.» Slechts dan waren twee kerkeraaden mogelijk, als verschil van taal een afzonderlijke formatie ge- bood. Nu gaat het toch eigenlijk niet aan, een toestand blijvend te bewerkstelligen, die met de kerkorde in strijd is. Daarbij komt, dat men uit het oog ver- liest, dat alleen het juiste volgen van de lijn waar- achtigten segen aanbrengen kan. Wij mogen niet altijd vragen (gelijk in deze zaak zoo dikwijls geschiedt): gaat mijn kerk of groep er wel bij vooruit? Helaas, dat op de ene plaats A, en op de andere plaats B, niet wil, omdat bij den een meer schuld is dan bij den ander, of om- dat deze of die predikant beter of minder voldoet, of omdat de broeders enkele eigenaardigheden heb- ben die minder aantrekken enz. Mogten licht re- deningen in gereformeerde kringen opgeld doen! Als wij toch gelooven, dat God in Zijne vrijmacht het lichaam van Christus verloor, en ook wil, dat de eenheid van dat lichaam zich openbaar, mogen wij dan die kense van God beïlden, dat Hij geen broeders naast ons deed wonen, die wij meer lief en aantrekkelijk vinden? Of zal zelfs dat niet met wijsheid zoo zijn? Bepaalt Hij niet van Zijne di- naren de plaats, en deelt Hij de gaven niet naar Zijne vrijmacht uit? En zelfs al is het dat A of B zich verloochenen moet, en soms op een toestand ingaat, die enkele opofferingen vraagt, is het dan niet dat wij onze gaven ten nutte en ten voordeele van de andere lidmaten van Christus' lichaam gewillig en met vreugde moeten aanleggen? Nooit wone in de Ge- reformeerde Kerken de Kainsgeest: ben ik mijn broeders hoeder? Wat er van wordt als het niet tot ineensmelting komt, kan ons leeren betogen Ds. Daker onlangs mededeelde over den toestand in Amerika, waar men op onderscheidene plaatsen twee, drie en meer kerkeraaden heeft. Een onheilge concurrentiegeest bedert zoo spoed- igh den geestelijken toestand. O, zoo licht wordt die geest vaardig over ons, als er gezegd wordt bij B: eer waren er weer veel van A, of bij A: swat waren er weer veel van B in de kerk. Zulke droeve toestanden zijn onvermijdelijk, als het niet tot ineensmelting komt. Wat dan? Zoo maar meenemelten? En als er dan scheu- ring komt? Sprak de Synode niet van moeilij- heden, die konden rijzen? Zeer. Maar is men niet soms te bevreesd? En bovendien, als de kerkeraaden dan maar be- ginnen. In het huisbezoek kan er nu veel wor- den gedaan om de geesten te bewerken en zoovele vormende bezwaren weg te nemen. Geen geligen- heid late men voorbij gaan, zonder het te doen uitkomen: in den grond zijn wij één. En vooral in den gebode een worstelen met God, dat het Hem behage alle hoogten te slechten, en allen heuvel effen te maken. De wil des Heeren, de nood der tijden, de oefen- ing der liefde, en allen het van ons. Zij ieder de minste, en de broederharten zullen elkander vinden. Voor dit goede woord danken wij hem. Alleen in den geest der overtuiging, der beza- digheid en der inschikkelijkheid vorderen wij. En God zij lof, we zijn reeds zooveel gevorderd. Brengte de Heere ons door zijn genade saam, verder, steeds elkander meer nabij. Officiële Berichten. LANOENAK, 12 Maart 1894. De Kerkeraad der Gereformeerde kerk van Langerak, brengt hiermede ter kennis der kerken, dat de door hem beroepen candidaat, M. H. A. van der Valk, terstond na ontvangst van het beroep, den 23 Februari j.l., aan hem verklaard heeft, geen beslissing in dezen te willen nemen, alvorens de Prov. Synode van Zuid-Holland over hem geoor- deeld had. Hopende en biddende, dat de Heere al de bezwaren uit den weg ruime, en ons op

zijn tijd den zoover door ons begeerden broeder geve, om onze gemeente als Herder en Leeraar te dienen: De Kerkeraad voornemd, P. BOUTER, Scriba. Buifenland. Duitsland. De Ritschliansche school over het leerstuk van Jezus' plaatsver- vangend lijden. De Ritschliansche school die in de Christ- liche welt haar orgaan heeft, openbaart steeds meer hare afwijking van de belijdenis der kerk. Dit kwam in no. 11 van dit blad uit, waarin gehandeld werd over het plaatsvervangend lijden des Heeren Jezus Christus. Dit leerstuk werd daarin geheel verwaterd of liever geloofchend, door de schoonschijnende verklaring, dat eigenlijk in elke overgave uit liefdes een plaatsvervangend opge- sloten ligt. »Ik bemijn een mensch, zoo heet het daarin en daarmede in al zijn belang, zijn welzijn ook mijn belang, en ook wordt zijn leed, zijne zorg, het gevaar waarin hij verkeert, het mijne. Wellicht zie ik stormen, die hem dreigen, duidelijker dan hij, en ik sidder voor den zorgeloze. Hoe ernstiger en vromer ik ben, des te meer vallen mij de verzoeken, waarin hij geraakt, zijne zwakheden en zijne schulden op het hart. Ik strijd voor hem, om te behoeven en te redden, terwijl hij zich wel- licht niet bewust is, dat hij voor een afgrond staat. Wat is dan moederliefde, vaderliefde anders dan plaatsvervangend zorgen, strijden, lijden voor de kinderen! En dan zou de eeuwige liefde minder liefhebben.» Dus is Jezus' lijden alleen daarom plaatsver- vangend geweest, omdat hij het menscheijk lijden op zijn hart droeg! Gelijkt ten allen tijde het geval was, zoo tracht ook hier de ontken- ning door het strooien van bloemen op het geloofden graf van de bijbelsche leer de men- schen te misleiden. Nog sterker spreekt de Christliche welt het breken met de leer der Heilige Schrift uit, wanneer een schrijver beweert, dat de uitdrukking, dat Christus zonde voor ons gemaakt is, slechts beteekent, dat God hem »ons geheele zondenlot deelachtig heeft gemaakt», gelijk wij letterlijk ver- talen, waarmede men wil zeggen, dat Christus het lot van een zondaar gehad heeft. Om het woord: »opdat wij rechtvaardigheid Gods in Hem zouden worden» te verklaren, wordt de volgende vergelijking aangehaald: »Ouders, zoo heet het, hebben twee kinderen, een zoet en een stout. Het stoute kind mag om een vergrijp niet deelnemen aan een vermaak, dat op een vrijen namiddag voor beide kinderen bereid is. Daarop zegt het brave kind: nu wil ik ook niet uitgaan, blijft bij zijn ondeugenden broeder en deelt vrij- willig in zijn lot. De ouders zien dit gaarne. Liefde omgeeft en draagt het schuldige, in ge- vaar zijnde kind, vrijwillig in medellidende liefde! Dit maakt indruk, dat verbeter meer dan de straf, die overigens zoo wel verdient was. Eene kindergeschiedenis, die ons een vingerwijzing geeft, hoe Christus' lijden voor ons, uit ons on- rechtvaardigen, rechtvaardigen maakt.» Men ziet het, dat van Jezus' toegerekende gerech- tigheid bij de Ritschlianen geen sprake is; slechts is het een ingestorte gerechtigheid, die den zon- daar voor God rechtvaardig maakt. Nu is die leer puur Roomsche en modern. Men kan hieruit zien, wat het beweren der Ritschlianen beteekent, als zij zeggen, dat het geloof des har- ten onafhankelijk is van het al dan niet aan- nemen van de feiten die in den Bijbel vermeld zijn. Treurig is het, dat de Ritschliansche school onder de Duitse predikanten steeds meer aan- hangers vindt. Frankrijk. Een beweging over het Pro- testantisme. In Protestantische kringen van Frankrijk heeft men enige verwachting van een beweging die zich te St. Aubin-de-Blaye openbaart. Voor de herroeping van het Edict van Nantes woonden meer dan 150,000 Gereformeerden in het Gironde-departement. In deze eeuw is er weder een Prot. Kerk verzameld te Bordeaux. Nu is er een strijd ontstaan tusschen den Aartsbisschop van Bordeaux en den burgemeester van St. Aubin. Vier jaren lang is de pastoorplaats van St. Aubin onbezet gebleven en daarvan heeft men van Protestantische zijde gebruik gemaakt om te trachten er aanhangers te winnen. Van Bordeaux uit werd er te St. Aubin gewerkt, met het gevolg, dat daar een gemeente vergaderd, een predikant beroepen en een kerk met 500 zitplaatsen ge- bouwd werd. Ook in zeven naburige ge- meenten is er gewerkt. Nu — de Protestanten in Frankrijk mogen wel alle krachten inspan- nen om te trachten, dat hunne kerken niet meer gelijk tot duister, zoover in gealsterkte dalen. Dit schijnt voornamelijk te wijten te zijn aan het sluiten van gemengde huwelijken en aan de om- standigheid dat aan verstoorden protestanten geen herderlijke zorg wordt besteed, waardoor jaar- lijks vele leden voor de Gereformeerde kerken verloren gaan. Ook houden wij het er voor, dat de prijsgeving van de Gereformeerde leer, niet alleen door z.g. liberale predikanten en ge- meenten, maar vooral door de meeste Evan- gelischen, die nog gaarne voor rechtzinnig willen gehouden worden, gelijk de Ethischen ten onzen, oorzaak is van den achtergang der Gerefor- meerde kerken in Frankrijk. Wij houden het er voor, dat men juist door verslapping en ver- watering van de Gereformeerde leer, geen weer- standvermogen tegen den Roomschen kolossus heeft. Overigens hebben wij weinig sympathie met z.g. bewegingen tot het Protestantisme, die haar wortel hebben in het verschil van den een of den ander, met een Roomschen bisschop. Men roept dan, ja de diensten van Protestantische predikers, doch om den bisschop een hak te zetten. Meer zouden we ons kunnen verblijden, indien er in Roomsche kringen iets was van het roepen uit diepte van ellende. Dan werkt de Geest des Heeren als een vuur, dat steeds verder rondom zich prikt. Doch daaraan is ook in Protestantische kringen, en dit niet alleen in Frankrijk, behoefte. Noord-Amerika. De acta van het Gods- dienstecongres verschenen. Het eerste deel der verhandelingen van het Godsdienstecongres, dat bij gelegenheid der we- relddienstontstelling te Chicago bijeenkwam, is in het licht gekomen; binnen vier weken wa- ren de 20,000 exemplaren uitverkocht. Het boek is opgehuisterd door 185 portretten van de meest bekende deelnemers van het congres en bevat 737 bladzijden. Weltra zal het tweede deel in het licht verschijnen. De samenstellers bevroeden niet, dat zij bezig zijn een monument op te richten voor de dwaasheid dezer eeuw. Niet onwaardig vergeleek de predikant Dalton het Congres met een beestenapel, een tentoonstelling van vertegen-

woordigers der meest onderscheidene godsdien- sten voor een nieuwsgierig publiek, met de uit- noodiging om gemeenschappelijk het lied aan te heffen: »Wij gelooven allen aan één God, Christen, Jood en Turk en Hottentot.» Zoo denken sommige Amerikanen er niet over. Bisschop Newman van de Methodistische Episcopale kerk deed in allen ernst het voor- stel om in 1900 twee Godsdienstecongressen te houden. Het eerste, uit gekozen en geautoriseerde vertegenwoordigers van alle christelijke gemeenschappen bestaande, moet op grond van het gemeenschappelijk geloof toonen en betui- gen, dat de kerk Gods omvattender is dan een afzonderlijke kerk, welke dan ook, en dat de gemeenschappelijke taak van allen die in Christus gelooven, hierin bestaat: de menscheit tot »geloof, hoop en liefde» te bekeeren. In dit Christelijk wereldcongres zal een congres van evenzeer geautoriseerde vertegenwoordigers van alle bekende godsdiensten op aarde, volgen. Dit congres zal te onderzoeken en duidelijk te maken hebben, wat de Christelijke religie met de heidense gemeen heeft en waardoor zij zich van haar onderscheidt. Ook zal het congres de vraag onder de oogen moeten zien of en hoe dit onderscheid te overwinnen is, en of in het Christelijk Pantheon voor Brahmanen, Boed- histen, Parsisten, volgers van Confucius en van Mohammed een plaats is! Zoo oordeelt een bisschop eener Methodistische kerk. Gemengd Nieuws. Kenigen tijd geleden haarde het bericht, dat prins Albert van Saksen verklaard had priester te willen worden van de Roomsche kerk in Duitsland, groot opzien. In de Frankfurter Zeitung wordt het volgende medegedeeld omtrent den stap van den jeugdigen vorst. Voor twee jaren kreeg de prins een boek in handen, dat na lezing zulk een diepen indruk op hem maakte, dat hij den schrijver, een pater van de orde der Benedictijnen, wenschte te ontmoeten. Ders wensch werd vervuld, en het gevolg was, dat de prins den koning verzocht hem toe te staan om priester te worden. Koning Albert, door het verzoek van zijn neef op het pijnlijkt getroffen, gaf de prins 12 maanden tijd om zich te bedenken, in de hoop dat deze er dan niet meer over spreken zou. Maar de prins bleef bij zijn voornemen, en einde- lijk gaf de koning de gevraagde toestemming, onder het beding evenwel, dat de prins zich nooit bij een orde zou voegen. De prins hooft zich thans te Eichstätt op; men hoopte nog, dat de invloed van den daar vertoeven- den bisschop van Leonrad hem van zijn voornemen zou afbrengen, doch dit is niet geschied. Prins Albert van Saksen heeft per brief den pater te kennen gegeven, dat hij de priestergeleefte wenschte af te leggen, waarop deze in een schrijven den prins zijn vreemde betuigde over zijne kous. De konink- lijke familie heeft wel alles in het werk gesteld om den prins van zijn voorgenomen stap terug te hou- den, maar de prins schijnt er niet van terug te komen. Er zijn niet vele voorbeelden in de geschiedenis, dat iemand met prinselijk bloed begeert een kerk te dienen. Als een getuigenis tegen den materialis- tischen geest dezer dagen en tegen den geest van Godverzakking aan vele hoven, achten wij de daad van den Saksischen prins zeer hoog. Mochten in deze landen vele machtigen en edelen naar het vleesch zoo klein worden voor den Heere, dat zij het een eere gaan achten om de kerken in reformatie, hetzij als dienaren des Woords alhier of op het zendingveld, te mogen dienen. De gemeenteraad van St. Denis, uit socialistten bestaande, heeft het dragen van crucifixe enz. bij begrafenissen verboden. Dit verbod gaf den afgewaride Demys Cochlin, in de zitting van het Parlement op 3 Maart aanleiding, om te vragen of de regering zulk een daad van tyrannie moest toelaten. De minister van eeredienst, Spuller, gaf hierop ten antwoord, dat hij het besluit van den gemeenteraad zeer afkeurde en het beschouwde als een bedenkelijke krenking in het kerkelijk gezinde deel der bevolking. De regering zou zich altijd door den geest van verdraagsaamheid in de dingen die den godsdienst betreffen, laten leiden. Maar men kon den gemeenteraad van St. Denis niet dwingen. WINCKEL. Voor Kinderen. Door helpen geholpen. XIII. VERBOD EN LIEDE. Toen juffrouw Warder aan den avond van dien dag ter ruste zou gaan, herinnerde zij eensklaps het pakje, dat zij ontvangen en in haar zak gestoken had. Zij opende het. Er lagen banknoten in, de weduwe telde en vond er twintig, elk van vijf dollars, samen een twee- honderd vijftig gulden. Hoe verheugd de weduwe was, kunt ge u mischienen niet voorstellen, vrienden, want geen van u heeft nog ooit voor anderen veel te zorgen gehad en was denklijk ook niet in een vreemd land waar niemand was om u te helpen. Juffrouw Warder echter vond dit geschenk veel te groot, en nam zich voor om dat aan den zeeman en zijn vrouw te zeggen, zoodra zij weder kwamen. Hen opzoeken ging niet, wijl zij niet recht wist waar de lieden woonden. Den volgende morgen, toen de meisjes naar school waren en Karelje rustig sliep, gaf moeder behoortijk een plaats aan al hetgeen zij gisteren hadden ontvangen. En nogmaals ver- baasde zij zich over zooveel en zoo velerlei. De zieke had er reeds wat van gebruikt, dat uitne- mend voor hem was, en ook voor de gezonden was 't geen de mând had opgeleverd lang niet te versnaden. Dat was trouwens reeds den vori- gen avond gebleken. En wederom dacht de weduwe bij zich zelf: Wat is de Heere toch trouw en goed, dat Hij ons zoo het nieuwjaar doet ingaan, en ons in dezen barren tijd zoo trouw verzorgt en zulke goede vrienden toezendt. Ik behoef er werkelijk geen spijt van te heb- ben, dat ik mijn vier dollars weggaf. Wel is het mij juist ten goede geweest. Een paar dagen daarna, toen Karel, die nu zooveel versterkends kon krijgen als hij maar behoefde, al moei begon te luttelen, ging de moeder op een ochtend de deur uit naar den godsmink, aan wien zij kort geleden de speld en de ringetjes had verkocht. Zij was aan die dingen gehecht en, zoo dacht zij, nu de Heere mij zoo vriendelijk een zoo rijke ver- rassing heeft beschikt, mag ik er althans wel gebruik van maken om terug te koopen wat ik slechts uit nood weggeef. Wat ik er voor kreeg is het in alle geval meer dan waard. In den winkel gekomen, vond zij daar de juffrouw. Toen zij deze vroeg den juwelier en goudsmid te spreken, ging de vrouw weg om haar man te zoeken. Waar die op het oog en- blik zat weet ik niet, doch het duurde heel lang eer zij echtgenoot terugkwam, en toen met de boodschap dat haar man zeker niet thuis was. Zij had hem overal gezocht, maar nergens gevonden. Den volgenden dag ging de weduwe, die ge-